

Pravna kakovost zavarovalnih polic na pokaznika.

Rešitev vprašanja, ali spadajo zavarovane glavnice, ki se še le po smrti zavarovanca (Versicherten) izplačujejo na police, ki se glase „na pokaznika“ (Ueberbringer) ali „po naredbi“ (laut Verfügung), če se pri smrti zavarovanca še v njegovi posesti nahajajo, v njegovo zapuščino, je v mnogih obzirih važna.

Če spadajo take glavnice k zapuščini zavarovancev, se morajo po smrti v inventarije o njihovih zapuščinah sprejemati, so del premoženja umrlih, njihovi upniki imajo pravico plačilo svojih terjatev iz njih zahtevati, zaradi tega nanje segati, jih rubiti, ali si jih zvršilno prisoditi dati, če se odpre konkurz o premoženju zavarovanca spadajo h konkurzni masi, če jih dobijo dediči ali volilojemniki, morajo od njih plačevati zakonite zapuščinske pristojbine za državo in druge k temu opravičene zavode.

Če pa je rešitev pravna in zakonita, da so iz takih polic dediči zavarovanca neposredno opravičeni, zavarovane glavnice od zavarovalnih zavodov terjati, če so dediči tretje osebe, ki imajo kot okoristenci (begünstigte) že iz polic pravice do zavarovanih svot, po tem odpade vse, kar je bilo pred navedenega. Upnikom zavarovancev se ne dopušča ne rubežen

ne prisojilo, kajti oni morejo le na premoženje umrlega segati, država in opravičeni zakladi ne dobivajo zapuščinskih pristojbin, kajti zavarovane svote ne spadajo v zapuščine in pristojbine plačevati je le od zapuščinskega imetja.

Poglejmo si to stvar v konkretnem slučaju. Poštenjak ki je po nesrečah v dolgove zabredel, ter ima sicer nekaj več dohodkov, kakor za zmerno vsakdanje življenje potrebuje, pa malo upanja, da bo kedaj iz dohodkov toliko prihranil, da bi vse dolgove poplačal, zavarva 20000 gld. kateri se naj po njegovi smrti pokazniku police izplačajo, ter hrani polico v svoji sicer prazni Wertheimerici, češ, da bo to njegove obupne upnike prijetno presenetilo, ker bodo v zavarovani svoti, ki se mora po njegovem pravnem prepričanju njegovi zapuščini izplačati, polno pokritje svojih terjatev našli. Kako se vara revež. Po časnikih zve njegovo smrt neki bogati stranski sorodnik, ki se ga nikdar spominjal ni, ko je bil ranjki v stiskah ter je moral pri tujih ljudeh, njegovih sedanjih upnikih, pomoči iskati. Povpraša pri zapuščinski oblasti po zapuščini in ko zve, da je ranjki na pokaznika glasečo se polico za 20000 gld. zapustil, ugovarja, da bi se zavarovana svota kot zapuščinsko premoženje smatrala. Po sedanjem pravosodju se mora temu vgovoru vgoditi, stranski sorodnik se hitro dedičem oglasi, zapuščinska oblast mu to kakovost potrdi, polico izroči in on iztirja zavarovano svoto, ne da bi mogli upniki ranjkega nanjo seči.

Predstavimo si še bolj karakterističen prizor.

Imenovani ranjki je bil nezakonski sin že umrle matere in samec. Po zakonu nima dediča, če si ga sam ne izvoli v zakoniti obliki. Njegova majhna zapuščina se po § 72. patenta z dne 9. avgusta 1854., št. 208. d. z. razdeli, ter se le najsilniši zapuščinski dolgovci iz nje izplačati zamorejo. Polica na 20000 gld. pa, ki ni del zapuščine in do katere zaradi tega tudi država v § 130 navedenega patenta vtemeljene pravice kadukovanja nema, ostane nerealizovana, kajti nikdo ne more pravice do nje skazati, sodišče jo radi tega nikomur izročiti ne sme, brez izročitve nje pa nikdo pokazati ne more in brez police zavarovalni zavod zavarovalne svote ne izplača.

Priprosti bralec bo rekel, kaj takega ne more mogoče biti, kajti to žali pravno čutje. Pravnik pa, ki pozna zakone, ki ve kako težko je v takih slučajih naravno rešitev zakonito vtrditi, ter pazno zasleduje pravosodje, ve, da je kaj takega mogoče in da po sedanjem stanu tudi od najvišjega sodišča drugačne razsodbe pričakovati ni.

O tem nas podučuje v *Gerichtszeitung* št. 25. de 1888. priobčena sodba najvišjega sodišča z dne 27. marca 1888. št. 2700.

Slučaj je sledeči.

A zavaroval je pri zavarovalnem društvu „Austria“ svoje življenje za 5000 gld.

V dotični polici se je zavezalo zavarovalno društvo „Austria,“ na podlogi pravil po smrti A izplačati 5000 gld. pokazniku (Ueberbringer) police.

Po smrti A toži B zapuščino njegovo, oziroma njegove dediče, ter zahteva sodbo, da se mora 1373 gld. 66 kr. na polico realizovane svote v znesku 4133 gld. 65 kr. v pokritje njegove terjatve do ranjkega v znesku 1374 gold. 65 kr. njemu izplačati, ker mu je bilo trgovsko sodišče na Dunaji z odlokom z dne 11. januarija 1884. imenovano svoto 1374 gld. 65 kr. od zavarovane svote pravokrepno prisodilo. Deželno sodišče na Dunaji je tožbeno zahtevo odbilo, višje deželno sodišče nji je vgodilo in najvišje sodišče je z navedeno sodbo deželnemu sodišču pritrdilo iz njegovih razlogov.

Ti razlogi prvega sodišča so v glavnih potezah ti-le:

Razsodba je odvisna od rešitve vprašanja, spada-li zavarovalna polica v zapuščino A, ali ne?

Po § 271. št. 3. trg. z. so zavarovanja za premije trgovska opravila.

Po koncesijonovanih pravilih sme društvo sprejemati zavarovanja na korist tretjim pri zavarovanji neprizadetim osebam. Taka zavarovanja spadajo v okvir po § 881. o. d. z. dopuščenih pogodb v korist tretjih oseb.

Če je pa zavarovalna pogodba v korist tretje osebe sklenjena, je ta oseba neposredno iz pogodbe, in le ona je opravičena zahtevati zavarovano svoto.

Ta oseba je pri zavarovalnih policah na korist pokaznika pokaznik in on nema drugega skazati, nego da je na pošten način v posest police prišel. Če mu zavarovanec police izročil ni in če se ob času njegove smrti še nahaja v njegovi posesti, tak se to po § 863. o. d. z. drugače razlagati ne more, kakor da je zapustnik kot zavarovanca svojega dediča kot okoristeno osebo v mislih imel. Zapuščinska oblast nima pri tem drugega opraviti, kakor da mu potrdi, da je dedič, on pa ima pravico do zavarovane svote iz zavarovalne pogodbe, ne pa iz dednega prava, kajti po § 537. o. d. z. spadajo v zapuščino le pravice in dolžnosti, katere je ranjki posedoval, on pa ni mogel nikdar za-se pridobiti pravice do zavarovane svote, katera se ima še-le po njegovi smrti izplačati. Dedič v ti lastnosti pa reprezentuje po § 547. o. d. z. ranjkega, tedaj v ti lastnosti tudi on ne more pridobiti pravice do zavarovane svote.

Zavarovana svota ne more tedaj nikdar del zapuščine A biti in njegovi upniki ne morejo po njej seči.

Najvišje sodišče je še pristavilo: Pravica do zavarovane svote ni pogojena v korist zavarovanca, ampak v korist tretjega, to je pokaznika police. Pravica zavarovano svoto zahtevati je še le po smrti A začela. S tem da je A opustil pri življenji pokaznika imenovati, polica še ni mogla postati del njegove zapuščine. To bi bilo v nasprotji z vsebino police. Upnik B. bi smel po zavarovani svoti le seči, če bi bila del zapuščine, kar pa biti ne more. Da mu je trgovsko sodišče del zavarovane svote prisodilo ter da je to prisojilo pravokrepno postalo, je brez pomena, ker se glasi prisojilo le za slučaj, če spada zavarovana svota v zapuščino A.

Glavni razlog sodbe najvišega sodišča, katerega je že večkrat vporabilo, je tedaj, da so zavarovanja po smrti zavarovanca izplačilnih svot, pogodbe v korist tretjim osebam, da te svote tedaj nikdar del njegove zapuščine biti ne morejo, ker se njemu nikdar izplačati ne morejo, ter da se mora pri zavarovanjih na korist pokaznikom polic po § 863. o. d. z. domnevati, da je nameraval zavarovanec že pri zavarovanji svoje dediče okoristiti, če ni radi police pri življenji ničesar vkrenil.

To mnenje je že okrajni sodnik dr. Schirm v „Juristische Blätter“ št. 10. de 1888. s tehtnimi razlogi spodbijal nasproti dr. Harpner-u, ki ga je v „Juristische Blätter“ št. 3., 4. in 12. de 1888. zagovarjal. Ta razpravljanja so se sicer naslanjala na sodbe o polici, na katero se je imela zavarovana svota po naredbi zavarovanca (laut Verfügung) izplačati, ko se je taka polica brez kake naredbe v zapuščini zavarovanca našla, ali take police se ne ločijo od polic na pokaznika, tedaj Schirm-ovi razlogi popolnoma vgajajo tudi predstoječemu slučaju.

Dr. Schirm modruje blizo tako-le:

Dediči ne morejo zavarovane svote dobiti, če niso kot dediči sodno spoznani. Njihova lastnost kot dediči se pa ravno po zapuščinski razpravi konstatuje. Oni se morajo dedičem oglasiti, svojo pravico sodniku skazati. S tem pa nastopijo pot zapuščinske razprave in ni ga bolj naravnega kakor, da tudi zavarovano svoto dobijo kot dediči le kot del zapuščine.

Potrdilo da so dediči, brez katerega ne morejo dobiti zavarovane svote, ni uradno spričevalo po § 281. ces. pat. z dne 20. avgusta 1854., ampak dovoljenje za razpolaganje z delom zapuščine pred splošnim prisojilom po § 145. ibid.

Zapustnik, ki je tako zavarovanje pogodil in polico sam pridržal je gotovo namerjal, da se bo v njegovi zapuščini kaj našlo, on je za zapuščino štedil in plačeval. Če tudi zavarovana svota nikdar v posesti zavarovanca bila ni in ni bila del njegovega premoženja, iz tega še ne sledi, da ne more biti del njegove zapuščine, kajti polica je pri življenji le njegova bila in nikogar drugega, tedaj vendar le del njegovega premoženja, ker gotovo ni bila brez vrednosti.

Če se ima zavarovana svota še le po smrti izplačati, to ne predrugači lastninskih razmer, ampak le stori, da je pravica do zavarovalne svote od gotovega roka odvisna (be-tagte Forderung).

Po smrti nadaljuje haereditas jacens (§ 547. o. d. z.) imovinsko pravno osebo zapustnika (vermögensrechtliche Persönlichkeit des Erblassers). Česar tedaj on sam ni mogel

pred smrtjo, more po smrti kot haereditas jacens, v katerej pravno še živi.

Taka razsoja le ustreza pravnemu čutu, kateri bi bil žaljen če bodo država in njena sodišča dopuščala, da zavarovanec na kvar svojim upnikom velike svote za zavarovanje plačuje, po smrti pa njegovi dediči zavarovano svoto potegnejo, ne da bi bili zavezani iz nje dolgove zapustnikove poplačati, ali pa, da bi smeli upniki seči po zavarovani svoti.

Ti razlogi se nam dozdevajo po vsem pravno in zakonito vtemeljeni. Ker pa glavnega vzroka nasprotne sodbe, da je zavarovalna pogodba tudi v slučaji, če se glasi na pokaznika ali če se ima zavarovana svota po naredbi zavarovanca izplačati in police zavarovanec nikomur izročil ni, pogodba v korist tretji osebi, ki zajema pravico do zavarovane svote neposredno iz pogodbe in ne iz dednega prava, naravnost ne overžejo, hočemo poskusiti tudi ta vzrok podreti.

Poglejmo najprvo eno takih polic občnega uradniškega društva.

Ta se glasi: Der Beamtenverein erkennt N. N. als bei ihm um die Summe von versichert und verpflichtet sich die genannte Summe nach seinem Tode an den Inhaber der Police zu zahlen.

Enake vsebine so take police drugih zavarovalnih društev, naprav ali zavodov.

Pri razlaganji vsake pogodbe je glavna naloga namen pogodnikov zasledovati. On je merodajen za razlaganje. Posebno pa velja to načelo za razlaganje trgovskih opravil, katerim pripadajo po čl. 271. št. 3 trg. z. tudi zavarovanja za premije. Za trgovska opravila predpisuje čl. 278. trg. z. izrekoma, da ima sodnik, ki sodi o trgovskih opravilih, voljo pogodnikov zasledovati in se ne sme dati zmotiti po rabljenih besedah.

Zavarovanja na smrt so enostranske zaveze, kajti zavarovalni zavod se sploh zaveže proti plačanju pogodjenih premij po smrti zavarovanca zavarovano svoto izplačati, in

ni treba, da bi tisti, ki bo kedaj to svoto zahteval, pogodbi pristopil, obljubo sprejel in tako pogodbo dopolnil.

Take enostranske zaveze, katerih pravna veljava se je nekdam tajila, in ki še sedaj v zastarelih zakonih nimajo prave zaslombe, so potreba prometa in se dandanes brez ovire priznavajo kot veljavne. Najnavadnije so take enostranske zaveze kot pogodbe na korist tretjemu (*pacta in favorem tertii*) ali pa listine za imetnika (*Inhaberpapier*).

Zavarovalne police morejo eno kot drugo biti, in ta pravna kakovost polic je odvisna od namena zavarovanca in od vsebine police.

Če se glasi polica na gotovo tretjo osebo, kateri naj se po smrti zavarovanca izplača zavarovana svota, ali če si je zavarovanec pridržal, imenovati tisto tretjo osebo, katero hoče okoristiti, je zavarovanje *pactum in favorem tertii* z vsemi pravnimi posledicami take pogodbe. Tretji dobi pravico, neposredno od zavarovatelja zavarovano svoto terjati, kajti to ugaja popolnoma volji in namenu ranjkega.

Če je pa zavarovanec opustil imenovati tistega tretjega, katerega je hotel okoristiti, prehaja ta pravica do imenovanja okoristenca, ker ni osebna pravica, ki bi s smrtjo zavarovanca prenehala (§§ 531, 918, 1448. o. d. z.), na njegove dediče, oni imajo pravico okoristenca imenovati in tisti, katerega imenujejo, zadobi neposredno pravico od zavarovatelja terjati izplačilo zavarovane svote. Tudi v tem slučaju zavarovana svota ne more nikdar v zapuščino zavarovanca spadati, ker on ni imel pravice do nje in nje tudi nikdar ni namerjal pridobiti.

Vse drugače pa so pravne razmere, če se polica glasi na pokaznika ali, kar se nam enako dozdeva, da se ima izplačati po naredbi (*laut Verfügung*).

V takih policah ni nobenega podatka, da je imel zavarovanec v mislih, kakega tretjega okoristiti. Njegov namen je bil le, zavarovati si izplačilo gotove svote. Okoristenec je on sam, ali pa njegova zapuščina, katera ga glede imetja koj po smrti reprezentuje (§. 531. o. d. z.), toliko časa, dokler je kdo dedščino nastopil (§. 547. o. d. z.).

Take police niso pogodbe in favorem tertii, ampak po vsebini in namenu pogodnikov listine na imetnika (Inhaberpapiere) in za nje veljajo pravnerazmere, veljavne za take listine.

Listina na imetnika pa je listina, iz katere je tisti, ki jo ima, opravičen, obljubljeni dajavo od izdajalca listine zahtevati. Pravica do terjatve je z imetjem listine zvezana in sicer tako, da se predajanja takih terjatev po predajanjih dotičnih listin vršijo. Imetnik listine ne potrebuje drugega dokazila, da je on opravičen, kakor listino, in dolžnik ni zavezan, še dalje povpraševati ali zasledovati, če je imetnik listine tudi za imetje opravičen, to je, če listino po pravici poseduje.

Če bi to tudi ne bilo in če bi on tudi ne imel pravice do listine, katero poseduje, in bi bil zavezan listino komu drugemu izročiti, njegova pravica, obljubljeni dajavo terjati, toliko časa ne bi prenehala, dokler je imetnik listine; plačanje ali drugo spolnjenje obljubljene dajave oprosti dolžnika, če je le imetnika listine bona fide za takega imel. Če bi pa vedel, da je imetnik listine listino vkradel ali na kak drugi, neveljavni način pridobil in če bi vendarle dajavo njemu spolnil, bi bil se ve da odgovoren, ker je ravnal mala fide. Prememba zaveze iz listine na imetnika je tedaj le po premembi z listino mogoča. S premembo osebe imetnika listine se vrši tudi prememba osebe upnika.

Če je tedaj taka polica v posesti zavarovanca, tak je del njegovega premoženja, kajti on sam ima pravico, jo drugemu izročiti, ali sploh ž njo disponirati, le on ima pravico jo stornirati ali pa zastaviti. Da je polica pred smrtjo manj vredna, kakor po smrti zavarovanca, ne more vplivati na lastninske razmere radi police. Coupon, ki še ni zapadel, srečka, s katero se je storil dobiček, ki se bo še le čez več mesev izplačal, tudi pred plačljivostjo (Fälligkeit) nista toliko vredna, kakor po plačljivosti in vendar ne bo nikdo mislil, da nista del premoženja imetnikovega in da tudi svota, ki se nanje izplača po smrti imetnika, ne spada v njegovo zapuščino.

Posebno police na življenje so toliko več vredne, kolikor bližja je smrt zavarovanca in v trenutku smrti imajo skoraj že polno vrednost, kakor po smrti.

Če je pa taka polica listina na imetnika in del premoženja zavarovanca in njegove zapuščine, potem jo sme dedič zavarovanca le po dedinskem pravu pridobiti, ona se mora v zapuščinsko razpravo vzeti in dediču prisoditi, potem je še le opravičen jo v izplačanje prezentirati.

Domnevanje po §. 863. o. d. z., da je zavarovanec in posestnik police, v kateri ni imenovan okoristeneč, le v mislih imeti mogel svoje dediče kot okoristence, je sicer prikupljivo, pa ni vtemeljeno.

Če bi se okoristeneč iz takih polic po domnevanju iskati smel, bi bili dediči posestnika take police izključeni od pravice do zavarovane svote, kakor hitro bi se dokazati zamoglo, da zapustnik še vedel ni, da ima dediče po zakonu ali pa da je pri življenju s svojimi djanji in s svojimi izustili nedvomljivo kazal, da njih ne mara, da njim ničesar ne privošči, da jim ničesar noče dati, kajti po §. 863. o. d. z. se sme iz dejanj na namen in voljo le tedaj sklepati, če po prevdarku vseh okolnosti ne ostane pametnega vzroka, dvomiti, da je to namen in volja tistega, ki je storil dotično dejanje.

Iz okolščine, da so dediči zakoniti nasledniki zapustnikovi se tudi ne more sklepati, da jih je okoristiti namerjal, kajti zakonito dedno pravo se ni vstanovilo, kakor so stari komentatorji in filosofi učili, na podlagi domnevanja, da hoče po navadi vsak le svojim sorodnikom svoje premoženje zapustiti, če ni ničesar drugega vkrenil, ampak na podlagi sorodstva. Zakonodajalec je bil namreč mnenja, da je premoženje posameznega člena rodovine premoženje rodovine. Posameznik je sicer opravičen ž njim razpolagati; če pa ničesar vkrenil ni, stopajo ostali članovi rodovine v posest in pravico razpolagati s premoženjem po redu, ki ga je zakonodajalec uredil, ne zato, ker se domneva, da bi bil tudi zapustnik najbrže tako storil, ampak ker socialni red kot pravo in primerno zahteva, da ostane zapuščeno premoženje rodovini zapustnikovi.

Slednjič bodi še omenjeno, da tudi najviše sodišče priznava, kar je mogoče, da zamore zavarovanec po njegovi smrti plačljivo svoto v svojo korist ali v korist svoje

zapuščine zavarovati. Drugo je izreklo v sodbi z dne 18. januarija 1882, št. 847. (Gerichtshalle št. 460. de 1882, G. U. št. 8946), prvo pa v sodbi z dne 2. oktobra 1884, št. 8296, s katero je potrdilo sodbo okrajnega z. m. d. sodišča ljubljanskega z dne 17. februarja 1884, št. 2478.

V zadnjem slučaju je šlo za polico na pokaznika. Zavarovanec je umrl mesca februarija 1882, in z odlokom z dne 26. marca 1882, št. 6870 je okrajno z. m. d. sodišče v Ljubljani del zavarovane svote zvršilno prisodilo upniku umrlega zavarovanca.

Hči zavarovanca je bila v posesti police in je tožila, da je prisojilo neveljavno, ker je ona lastnica police vsled izročila od strani zavarovanca že pred njegovo smrtjo.

Najviše sodišče je tožbeno zahtevo odbilo.

V razlogih je izreklo: Imetje police sicer zadostuje, da se tožnica zavarovalnemu društvu nasproti opraviči za izplačilo zavarovane svote. Nikakor pa ne zadostuje to za opravičenje, to svoto za-se pridržati nasproti tistemu, ki se je po zvršilnem prisojilu kot pravni naslednik tistega skazal v čegarkoristje zavarovalna pogodba sklenjenja bila.

X

Condamnation conditionnelle.

V časnikih beremo, da je Bruselski „Moniteur officiel“ dne 4. junija t. l. razglasil zakon, po katerem ima kazenski sodnik pravico izrehati pogojno obsodbo. Zakon namreč določuje, da sme kazenski sodnik obtoženca, katerega krivim spozna zločinstva, katerega največja kazen ne presega 6 mesecev, če je bil obtoženec dosihmal neomadeževan, obsoditi in ob enem izreči, da se bode kazen le takrat izvršila, če obtoženec v teku petih let ponavlja zlobno djanje. Zakon določuje na dalje, da kazen in obsodba popolnoma zginete, in da se sme poslednja smatrati kot nikoli storjena, če obsojenec v teku teh let ni ponovil hudobnega djanja.